

GRUMS KOMMUN

RIKTLINJER

Datum
2020-02-28

Antagen av
KS
2020-03-24

Sida
1(7)

Reviderad datum

Paragraf
§ 73 Dnr 2020-000233

Riktlinjer för ledsagning och ledsagarservice

Riktlinjer för ledsagning och ledsagarservice

Syfte och utgångspunkter

Syftet med riktlinjerna är att säkerställa rättsäkerhet och likabehandling för individen när det gäller utredning, bedömning och tillgång till ledsagning och ledsagarservice.

Riktlinjerna ska ge stöd och vägledning i det praktiska arbetet med att tolka lagstiftningen i de individuella behovsbedömningar som alltid ska göras.

Personer med funktionsvariation ska kunna delta i meningsfulla fritidsaktiviteter samt i kultur- och idrottsliv på jämlika villkor som andra, både som utövare och åskådare.

Insatserna ledsagning och ledsagarservice innebär att en person med funktionsvariation får stöd av en annan person, ledsagare, i samhället och ska möjliggöra delaktighet i samhällslivet och i kontakter med andra.

Ledsagning ges som bistånd enligt 4 Kap 1 § SoL och ledsagarservice beslutas enligt 9 § 3 LSS.

Ledsagarservice enligt 9 § 3 LSS

Ledsagarservice enligt LSS ges med avsikten att underlätta för den enskilde att ha kontakter med andra och vara fullt delaktig i samhällslivet.

Ledsagarservice syftar till att bryta den isolering som en omfattande funktionsvariation kan leda till med målet att den enskilde möjliggörs att leva som andra. Ledsagarservice ska alltid vara individuellt utformad och ha karaktären av personlig service.

Om den enskilde har personlig assistans enligt LSS eller enligt Socialförsäkringsbalken (2010:110)(SFB) ingår ledsagarservice i den personliga assistansen.

Av lagens förarbeten framgår att ledsagarservice är en insats knuten till aktiviteter utanför hemmet. Avsikten med insatsen är att göra det möjligt för den enskilde att besöka vänner, delta i fritidsaktiviteter, kulturlivet eller bara komma ut på promenad.

Utöver ovanstående kan ledsagarservice också beviljas för exempelvis läkarbesök för den som redan har rätt till ledsagarservice enligt LSS för andra aktiviteter. Insatsen kan också ges för att förebygga isolering som kan ha stor betydelse för enskildas möjligheter att utöva och delta i hälsofrämjande aktiviteter på fritiden.

I rättspraxis finns avgöranden som innebär att enklare aktiviteter kan ingå i ledsagarservice om det är ett led i att komma ut i samhället bland andra människor. Exempel på sådana aktiviteter kan vara att göra inköp, delta på föreläsningar, träna. Vidare kan enligt rättspraxis insatser som daglig verksamhet och bostad med särskild service kompletteras med ledsagarservice.

Omvårdnad ingår inte ledsagarservice, men vid behov inkluderar ledsagarservice hjälp med förflyttning, på- avklädning, stöd vid toalettbesök, samt måltidssituationer.

Önskemål vad gäller ledsagarservice ska i möjligaste mån tillgodoses. Insatsen ska utformas på ett sådant sätt att den är lättillgänglig och stärker den enskildes förmåga att leva ett självständigt liv.

Behovsbedömning av ledsagarservice enligt LSS

Om den enskilde omfattas av personkrets inom LSS, har behov av insatsen och behovet inte är tillgodosett på annat sätt har hen rätt till ledsagarservice. Genom insatsen kan den enskilde tillförsäkras goda levnadsvillkor.

Det är det individuella behovet som avgör när insatsen ska ges och hur omfattande den ska vara. Utgångspunkten ska vara den enskildes intressen samt aktiviteter och i utredningsfasen är det viktigt att få en bild av hur behovet av insatsen kommer att se ut. Det ska även beaktas att olika personer kan ha olika behov beroende på ålder.

Ett exempel är att ledsagning för personer i yrkesverksam ålder kan vara ett led i att bli mer delaktig i samhällslivet. Detta kan på sikt leda till mer aktivt liv med arbete och studier. Äldre personer får en möjlighet att behålla ett aktivt liv.

För att motverka att den individuella behovsbedömningen påverkas av att individen fyller 65 år ska samverkan kring äldre med behov av ledsagning enligt SoL genomföras mellan socialtjänst och äldreomsorg i Grums kommun.

Om ledsagarservicen gäller barn under 18 år med funktionsvariation ska det behov som går utöver vad som är normalt föräldraansvar för ett barn utan funktionsvariation i samma ålder utgöra grund för bedömningen. I bedömningen ska hänsyn tas till att barnet/ungdomen ofta har behov av att göra aktiviteter tillsammans med någon annan vuxen än sina föräldrar.

Om ledsagarservice avser en vuxen som delar hushåll med make/maka, partner, sambo eller någon annan ska det enligt rättspraxis beaktas att den enskilde har rätt att få stöd för att kunna utöva sina fritidsintressen och kulturella aktiviteter på egen hand.

Ledsagning enligt 4 kap 1 § SoL

I förarbetena till socialtjänstlagen beskrivs ledsagning som en insats som gör det möjligt att besöka vänner, delta i kulturlivet eller bara att promenera.

Utgångspunkten är att ledsagning enligt SoL ska verka för att människor med en funktionsvariation ska kunna delta i samhällets gemenskap och leva som andra.

Ledsagning är ett bistånd som är knuten till aktiviteter utanför hemmet. Ledsagning ska utformas så att den stärker den enskildes förmåga att leva ett självständigt liv och anpassas individuellt efter den enskildes behov. Exempel kan vara att få komma till simhall och simma, möjliggöra att få rida, vistas i naturen eller annan träning och hälsobefrämjande aktiviteter.

Behov av ledsagning för att ta sig till läkare, tandläkare eller göra klädinköp kan också beviljas enligt SoL. Insatsen kan också beviljas för att förebygga social isolering.

Tillsammans med t ex hemtjänst ska ledsagning underlätta för den enskilde att kunna bo kvar hemma.

Det finns även avgöranden som innebär att olika vardagsaktiviteter kan ingå i ledsagning om det är ett led i att komma ut i samhället bland andra människor.

Den enskilde har alltid rätt att ansöka om insatsen ledsagning och få ett särskilt beslut om detta.

I Grums kommun är ledsagning enligt SoL som särskild insats inte kostnadsfri utan kommunen tar ut en avgift på 100 kr/ insats men högst 400 kr/månad. (2020)

Behovsbedömning av ledsagning enligt SoL

Om den enskilde till följd av sin funktionsvariation inte själv kan tillgodose behovet och behovet inte kan bli tillgodosett på annat sätt har den enskilde rätt till ledsagning.

Det ska även beaktas att den enskilde har rätt att vid behov få stöd för att kunna utöva sina fritidsintressen och kulturella aktiviteter med mera på egen hand.

Genom insatsen ska den enskilde tillförsäkras skälig levnadsnivå, vilket avser att ledsagningen ska göra det möjligt för den enskilde att trots sin funktionsvariation kunna delta i samhällslivet.

Om ledsagningen avser barn under 18 år med funktionsvariation ska de behov som går utöver vad som är normalt föräldraansvar för ett barn utan funktionsvariation i samma ålder utgöra grund för bedömningen. T ex kan det anses ingå i ett föräldraansvar att följa med en nioåring på bio medan ledsagare för ett biobesök avseende tonåringar ska kunna beviljas om behov och rätt till denna insats föreligger. I bedömningen ska hänsyn tas till att barnet/tonåringen ofta har behov av att göra aktiviteter tillsammans med någon annan vuxen än sina föräldrar.

Bedömning av omfattning av insatsen och omkostnader för ledsagaren

För att kunna bedöma omfattningen av den enskildes behov av ledsagarservice eller ledsagning och vilka omkostnader för ledsagaren som kan uppkomma för den enskilde bör följande utredas:

- I vilka situationer behöver den enskilde ledsagningen? Hur ofta? Hur lång tid?
- Behöver den enskilde ledsagningen i huvudsak för att kunna ta sig till och från aktiviteter?
- Förväntas omkostnader för ledsagning uppkomma?

Handläggaren gör en samlad bedömning av omfattning i tid, räknat i timmar/månad och utgår från vad som krävs för att uppnå skälig levnadsnivå respektive goda levnadsvillkor. Rätt till insats föreligger inte om behovet kan tillgodoses respektive faktiskt tillgodoses på annat sätt.

Beslut om ledsagare och ledsagarservice

Beslut om ledsagarservice fattas enligt 9 § 3 LSS.

Beslut om ledsagning fattas enligt 4 kap 1 § SoL.

Omfattningen av den beviljade insatsen ska anges i timmar/ månad. Den enskilde har rätt att föra över timmar från en månad till nästkommande

månader. Ramen för användande av timmar är tre månader, därefter påbörjas en ny tre månaders ramperiod. Timmarna får användas inom ramen för de behov som beslut om insats avser. Det kan således bli aktuellt med andra aktiviteter än de som nämns i biståndsbeslutet så länge målet med insatsen uppfylls – delaktighet i samhällslivet.

Den enskildes möjligheter att föra över timmar innebär inte att hen ska vara skyldig att spara för att använda dessa vid särskilt ändamål. Det får aldrig förekomma att den enskilde uppmanas att spara timmar för att använda till särskilt ändamål, om detta innebär att de kontinuerliga aktiviteterna uteblir.

Dokumentationen av insatsen ska visa att den enskilde har haft möjlighet att utnyttja rätten att spara timmar och förfoga över de på så sätt som anges i dessa riktlinjer.

Beslut om ersättning för omkostnader för ledsagare

När den enskilde behöver ledsagarservice eller ledsagning för att kunna genomföra aktiviteter såsom t ex biobesök, gå på teater, café eller restaurang behövs ett beslut om omkostnadsersättning. Ersättning för omkostnader för ledsagare kan inte ingå som en del av själva insatsen. (*Högsta förvaltningsdomstolen, 2011 ref 8.*) En kommun kan dock om det finns skäl för det lämna omkostnadsersättning för ledsagare som bistånd enligt 4 kap 2 § SoL. Enligt Grums kommun är ett sådant skäl att personer med funktionsvariation ska kunna genomföra aktiviteter som andra utan merkostnader.

Beslut om omkostnadsersättning för ledsagare fattas enligt 4 kap 2 § Sol och verkställs i förhållande till faktiska omkostnader.

Beslut som fattas med stöd av 4 kap 2 § SoL grundar sig på kommunala riktlinjer och är inte ett bistånd som kommunen är skyldig att utge enligt lag eller föreskrift.

Beslut med stöd av 4 kap 2 § SoL ska ändå alltid föregå av prövning enligt 4 kap 1 § SoL eftersom den enskilde alltid har rätt till sådan prövning och därmed har möjlighet att överklaga genom förvaltningsbesvär.

I Grums kommun har enskilda med beslut om ledsagarservice enligt LSS och ledsagning enligt SoL rätt till ersättning för omkostnader för ledsagaren. De faktiska omkostnaderna ersätts i efterhand.

Det är möjligt att använda omkostnadsersättningen flexibelt under en tremånadersperiod, men den får endast användas för ordinarie omkostnadsändamål. Den enskildes möjlighet att föra över omkostnadsersättning innebär inte att hen ska vara skyldig att spara för att använda till särskilt ändamål, om detta innebär att de kontinuerliga aktiviteterna uteblir.

För att möjliggöra en mer kostsam aktivitet, dvs utöver den ordinarie ersättningens nivå, gäller särskild handläggning, se nedan.

Omkostnadsersättning utöver beviljad nivå

Den enskilde kan efter en individuell behovsbedömning enligt 4 kap 1 § SoL beviljas omkostnadsersättning för ledsagare för att kunna genomföra en mer kostsam aktivitet än vad som avses för ordinarie omkostnadsersättning.

Utgångspunkten är vad som bedöms vara skäligt, som t ex att gå på konsert eller teaterföreläsning 1-2 ggr/år

Underlag för beslut ska innefatta ledsagarens omkostnader för t ex entrébiljett, mat, med mera.

Beslut om omkostnadsersättning för kostsamma enstaka aktiviteter fattas enligt 4 kap 1 § SoL. Av beslutet ska det framgå vilken faktisk merkostnad som ska ersättas.

Verkställa beslut av Ledsagare och ledsagarservice

I beslutet till utföraren ska omfattningen av den beviljade insatsen anges i antal timmar/månad samt att syftet med insatsen ska framgå. Det ska också framgå vilket behov av ledsagning som ska tillgodoses, det vill säga vilken typ av aktiviteter den enskilde har beviljats, om den enskilde även behöver ledsagning under själva aktiviteten, samt vilka omkostnader som kan bli aktuell för ledsagaren.

Utbetalning av ersättning för omkostnader för ledsagaren

Utföraren betalar omkostnadsersättning enligt 4 kap 2 § SoL till ledsagaren för hans omkostnader.

Samma förfaringssätt tillämpas om den enskilde efter särskilt beslut enligt 4 kap 1 § SoL har beviljats ytterligare omkostnadsersättning.

Ledsagarservice och bostad med särskild service

I insatserna bostad med särskild service för vuxna 9 § 9 LSS ingår fritidsverksamhet och kulturella aktiviteter. Som huvudregel ska boendeinsatserna tillgodose den enskildes hela behov av fritidsverksamhet och kulturella aktiviteter. Det ska generellt finnas utrymme för individuellt anpassad ledsagning till olika aktiviteter och fritidssysselsättningar så att den enskilde kan genomföra egna aktiviteter, även på kvällstid och helger.

Högsta förvaltningsdomstolen har tagit ställning till att det undantagsvis ska finnas möjlighet att få ledsagning genom beslut om ledsagarservice, som utförs av andra än gruppboendets personal, om det finns särskilda skäl för detta och om behovet av individuell ledsagning inte rent faktiskt tillgodoses i boendet.

I ett avgörande (*RA 1995 ref. 47*) ansågs det finnas särskilda skäl när den sökande var en ung kvinna som ville kunna gå ut på stan utan att alltid ha personalen i gruppboendet som ledsagare. Personer som bor i gruppboendet kan således ha rätt till insatser i form av ledsagarservice om hen är i behov av utökad individuellt anpassad aktivitet.

Ansökningar om ledsagarservice som gör gällande att behovet av ledsagning rent faktiskt inte är tillgodosett i bostad med särskild service ska alltid behandlas individuell enligt rådande lagrum och prejudikat. Om behovet av individuell ledsagning finns som inte är tillgodosett i bostad med särskild service så har den enskilde rätten till ledsagarservice.

Barnrättsperspektivet

Barnrättsperspektivet har tagits i beaktande under framtagande av riktlinjen för ledsagare och ledsagarservice

Sektor/Socialtjänsten
Lotta Österlund Jansson
Socialchef